

«Προσπαθώ πάντα να αιχμαλωτίσω την έμπνευση...»

Ο Αλέκος Φασιανός μιλάει για πολιτική και τέχνη και την αναδρομική του έκθεση στη Θεσσαλονίκη

«**Τ**α πολιτικά πάθη, όπως αυτά που κυριαρχούν τώρα, στρέφονται εναντίον της καλλιτεχνικής έκφρασης. Η τέχνη είναι ανύπαρκτη εφόσον δεν υπάρχει πολιτική σταθερότητα και ευμάρεια. Η φαντασία δεν ταιριάζει με την πολιτική». Ο Αλέκος Φασιανός απεχθάνεται τις προεκλογικές περιόδους, όπως και την πολιτική αστάθεια και αβεβαιότητα. Θεωρεί ότι δεν ευνοούν τον δημιουργικό οίστρο, την ελεύθερη έκφραση, την πολιτιστική άνθιση. «Καταστρέφουν την τέχνη και τη ζωή των ανθρώπων». Ο ίδιος ποτέ δεν θα μπορούσε να ταυτίσει τον εαυτό του με ένα κόμμα, πιστεύοντας ότι η πολιτική εκμεταλλεύεται την τέχνη και τον καλλιτέχνη.

Συνέντευξη στην **ΠΑΡΗ ΣΠΙΝΟΥ**

Γ' αυτό και προγραμματίζει ως αντιπρόταση στα πολιτικά πάθη την μεγάλη αναδρομική έκθεσή του στη Θεσσαλονίκη, την «επόμενη μέρα». Δύο περίπου εβδομάδες μετά τις εκλογές, αφού θα έχουν κοπάσει οι αναμετρήσεις, οι φιέστες και οι πανηγυρισμοί εγκαινιάζεται στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, (περίπτερο ΔΕΘ) το αφιέρωμα στον Αλέκο Φασιανό με 150 έργα που καλύπτουν όλες τις φάσεις της καλλιτεχνικής του δημιουργίας. Από τότε που ήταν φοιτητής στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών, έως την ενότητα με θέμα τον «Οδυσσέα» που πρόσφατα παρουσίασε στο Παρίσι. Πρόκειται για έργα που ανήκουν σε ιδιωτικές συλλογές, πολλά από τα οποία εκτίθενται για πρώτη φορά δημόσια και μαρτυρούν τη συνέπεια των εικαστικών του αναζητήσεων, τη συνέχεια της εκφραστικής του ιδιαιτερότητας, την πίστη του στη θεματική συνοχή.

Μυθικές αναφορές

Ξένοιαστοι ποδηλάτες, ερωτικές φιγούρες, μυθικοί ήρωες, απαγορευμένοι καρποί, έντονα κόκκινα και μπλε χρώματα, συνθέτουν το εικαστικό του αλφάβητο. Έργα που έχουν αφετηρία την πραγματικότητα και καταλήγουν σε μυθικές αναφορές, περικλειόντας τη συναισθηματική φόρτιση της στιγμής, σε μια προσπάθεια αναζήτησης της χαμένης αθωότητας. Γιατί, ανεξάρτητα από την ηλικία του και τη θέση του στο πάνθεον των κορυφαίων σύγχρονων καλλιτεχνών, ο Αλέκος Φασιανός διατηρεί τον αυθορμητισμό, την απλότητα, την ειλικρίνεια ενός παιδιού. Μιλάει περιγραφικά και γλαφυρά, φέρνει παραδείγματα από την ιστορία της τέχνης, περιπλέκει ιστορικά

πρόσωπα και γεγονότα με προσωπικές αναμνήσεις. Η ροή του λόγου του πηγαία, δεν ανατρέπει την ισορροπία της σκέψης του, αλλά ούτε διακόπτεται από παρεμβολές.

— Μια αναδρομική έκθεση, εκτός από την καλλιτεχνική της σημασία, έχει αναμφίβολα ιδιαίτερη συναισθηματική αξία για τον δημιουργό.

— Η ιδιαιτερότητα αυτής της έκθεσης έγκειται στο ότι θα παρουσιαστούν έργα που φιλοτέχνησα πριν από τη δεκαετία

του '60, όταν όντας μαθητής των Καλών Τεχνών είχα δωρήσει ή είχα πουλήσει έργα μου πολύ φτηνά, σε φίλους και γνωστούς. Σε άτομα που ενώ ήμουν άγνωστος, μου έδειξαν εμπιστοσύνη. Ήταν σε μια εποχή «προϊστορική» όπου ακόμα δεν είχε δοθεί το στίγμα της τεχνοτροπίας μου. Αυτά τα έργα σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα των μετέπειτα χρόνων θα δώσουν μια πλήρη εικόνα της ζωγραφικής μου.

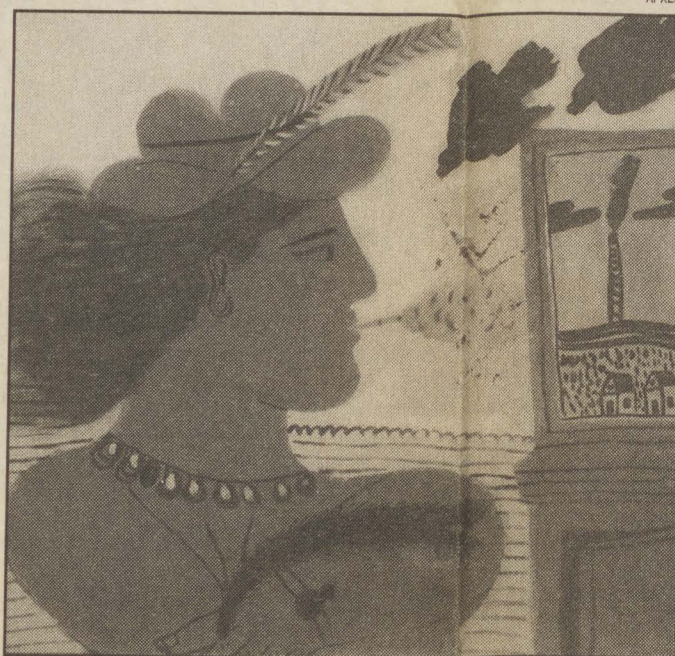
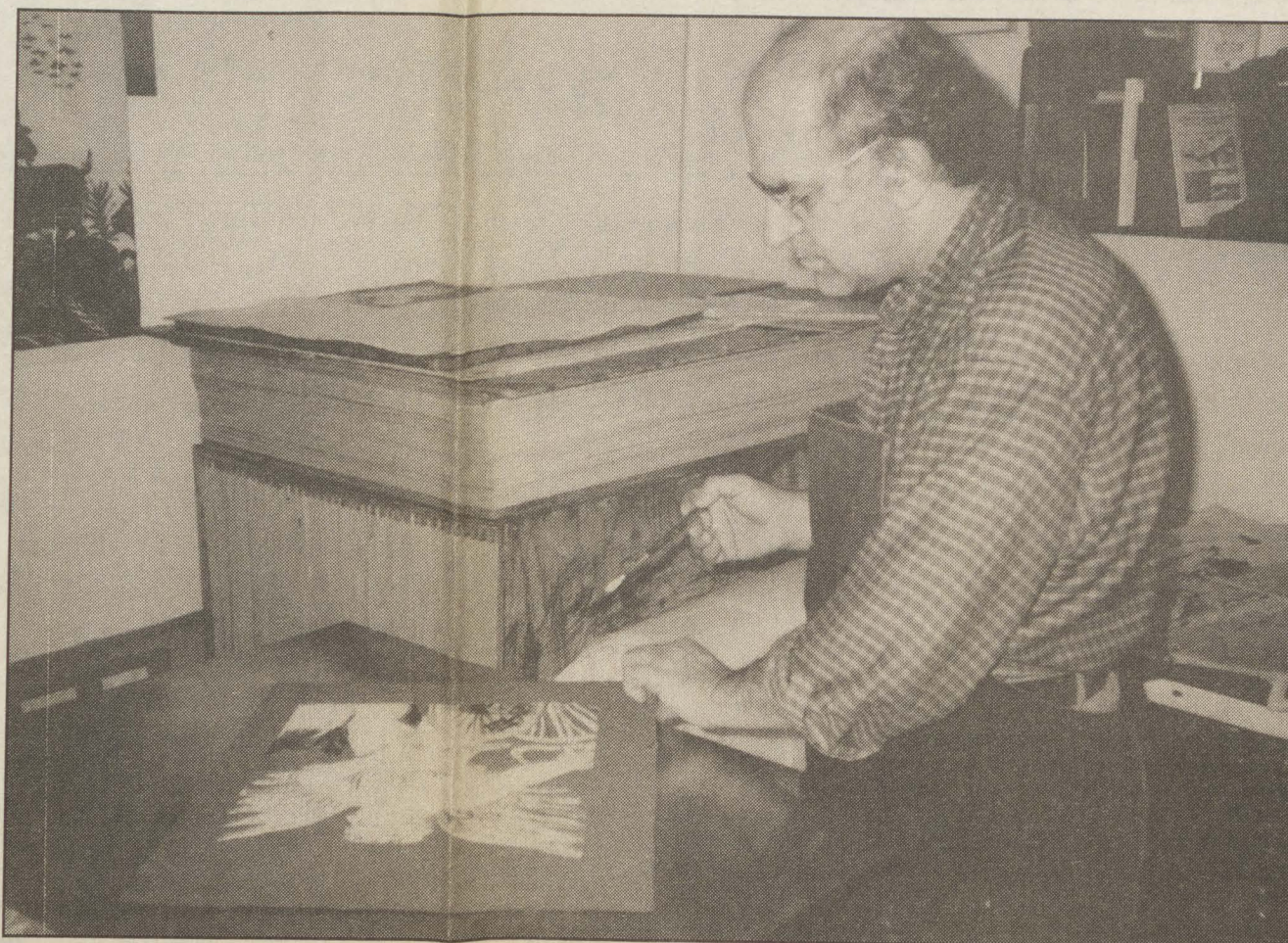
— Υποθέτω, όταν ξεκινούσατε την καριέρα σας είχατε θέσει κάποιους στόχους, κάποιες αρχές. Κατά πόσο έχετε παρεκκλίνει και τις αρχικές σας επιδιώξεις;

— Δε νομίζω να έχω παρεκκλίνει από τις αρχικές μου επιθυμίες. Πάντα ήθελα να αποτυπώσω την πραγματικότητα και να αποδώσω το συναίσθημα που με κυριεύει εκείνη τη στιγμή, άσχετα εάν ζωγράφιζα τον παππού μου ή προσπαθούσα να αποδώσω τη μυρωδιά του χώματος, ή κι αν ακόμα έκανα μια κόκκινη κάμαρα με ένα ζευγάρι ερωτικό. Απλώς, στην αρχή οι στόχοι μου ήταν σαν ιδέες που δεν έχουν σχήμα, ήταν ακατανόητοι. Σιγά σιγά η ιδέα έπαψε να είναι συγκεκριμένη, πήρε σάρκα και οστά.

Η επανάληψη

— Το γεγονός ότι είστε παραγωγικότερος καλλιτέχνης, με ιδιαίτερο εικαστικό ιδίωμα και θεματική συνοχή, κάνει πολλούς να λένε ότι επαναλαμβάνετε στα έργα σας.

— Με αυτή την έκθεση που περιλαμβάνει πρώιμη δουλειά δεν θα μπορούν πια να λένε ότι κάνω τα ίδια και τα ίδια. Αλλά και τα ίδια να κάνω, τι πειράζει αφού εγώ τα έκανα... Εάν δεν υπήρχε το στοιχείο της επανάληψης δε θα ήμουν ο ίδιος ζωγράφος, δε θα ήμουν ο εαυτός μου. Για να μάθεις ένα τραγούδι πρέπει να το επαναλάβεις πολλές φορές. Και στην εκκλησία κάθε Κυριακή ακούς την ίδια λειτουργία, όμως σου αρέσει γιατί τη γνωρίζεις. Μπο-

«Όταν ζωγραφίζω αισθάνομαι ότι βρίσκομαι σε παραλήρημα, σαν κάποιος να μου απαγγέλλει από πίσω, να μου υπαγορεύει αυτό που ζωγραφίζω, μάλιστα σε μέτρο ιαμβικό». Αριστερά, έργο της πρώτης περιόδου του Αλέκου Φασιανού.

ρείς να την παρακολουθήσεις, να ανακαλύψεις τυχόν σφάλματα του παππά, αν ο ψάλτης τρώει τα λόγια. Και στο αρχαίο θέατρο το κοινό γνώριζε τι θα έβλεπε αλλά πήγαινε στην παράσταση για να κρίνει τους ηθοποιούς και τη σκηνοθεσία. Ακόμη και σε μια συναυλία γνωρίζεις τα τραγούδια αλλά σου αρέσει να τα ξανακούς, να μετέχεις στην κατάνυξη, να μην παραμένεις ανενεργός.

— Όμως, από την επανάληψη δεν λείπει το στοιχείο του αιφνιδιασμού και της εκπλήξης, που κάποιοι καλλιτέχνες προτείνουν υπό το πρίσμα του πειραματισμού;

— Νομίζω ότι αυτό γίνεται λόγω ανικανότητας. Γιατί άμα δεν έχεις την ικανότητα να κατανοείς τη φύση, να την αντιγράφεις κατά κάποιο τρόπο, δε θα μπορούσες ποτέ να γίνεις μεγάλος ζωγράφος. Όσοι «πειραματίζονται» μάλλον είναι επαγγελματίες, και όχι ερασιτέρες της τέχνης. Προ-

σπαθούν να βρουν μια ιδέα για να γίνουν αστέρες ή βεντέτες. Αλλά για μένα η τέχνη τους είναι όπως τα προϊόντα που έχουν ημερομηνία λήξεως, διαρκούν λίγο ενώ το πραγματικό έργο μένει για πάντα. Γι' αυτό άλλωστε δεν παύουν να μας αρέσουν τα κλασικά έργα, παρά τις αναζητήσεις της μοντέρνας τέχνης.

Σχέδιο και χρώμα

— Στα έργα σας, το σχέδιο και το χρώμα λειτουργούν σαν κώδικες που οδηγούν από την αναγνώριση στην επικοινωνία;

— Δεν είναι ακριβώς κώδικες. Αυτή εί-

να η γραφή μου, ο τρόπος που μπορώ να εκφραστώ. Θυμάμαι όταν ήμουν μικρός πόσο δυσκολευόμουν να κάνω ορισμένα γράμματα που είχαν κοιλίες κυματίτσους, όπως το σίγμα το τελικό, το -ξ- το -ζ-. Τώρα ο καθένας μας όπως και να γράψει ένα γράμμα ακόμη και άτσαλα και κακογραμμένα, ο άλλος το κατανοεί γιατί έχει γνώση του σχεδίου του γράμματος. Ένα καλογραμμένο κακό κείμενο δεν σε ενδιαφέρει, ενώ σε ενδιαφέρει ένα μεγάλος συγγραφέας που κάνει άσχημα γράμματα. Ετσι και στη ζωγραφική, αξία έχει το τι εκφράζει ο καλλιτέχνης.

Δεν φτάνει μόνο το ταλέντο που μπορεί να είναι μια δεξιότητα άσχετη με την τέχνη. Ο Γκρέκο έλεγε η ζωγραφική είναι πάθος. Είναι άθλος, ενέργεια απολύτως προσωπική. Κι αυτό είναι η τέχνη. Να αποτυπώνεις ένα καθημερινό γεγονός όχι με δημοσιογραφικό τρόπο αλλά να εκφράζεις συναισθήματα και να διδάσκεις τους άλλους, να δίνεις ένα ηθικό δίδαγμα.

— Τη «διδασκαλία» σας, που απορρέει από την εικαστική δημιουργία, μπορεί να την κατανοήσει το ευρύ κοινό ή όσοι έχουν καλλιτεχνική παιδεία;

— Καμιά καλλιέργεια ή ειδική παιδεία δεν χρειάζεται για να καταλάβεις ένα έργο τέχνης. Το έργο πρέπει να το βλέπεις, να το ζεις, να «εισχωρείς» σε αυτό. Τις τοιχογραφίες στην Καπέλα Σιζτίνα και τις βυζαντινές εκκλησίες τις έβλεπαν οι πιστοί, αγράμματοι και οι γραμματισμένοι και αισθάνονταν δεξιά λατρευτικό, παρ' ότι δεν γνώριζαν από τέχνη, γιατί ήταν παρθένοι στην ψυχή. Τώρα, οι κουλτουριάρηδες κριτικοί τέχνης και οι διευθυντές μουσείων κρίνουν τα έργα δογ-

ματικά επιστημονικά και ακατανόητα, δημιουργούν ορολογίες, επιβάλλουν καλλιτέχνες «πρωτοποριακούς». Αμα ξεφεύγεις από το δόγμα τους δεν μπορούν να εξηγήσουν τη δουλειά σου. Όμως πολλοί που ονομάζονται πρωτοποριακοί απευθύνονται σε πέντε άτομα, κάνουν ακατανόητα έργα και στην έκθεσή τους δεν πάει κανείς. Αν δεν ενδιαφέρεσαι για τον κόσμο, δεν τον αγαπάς, πώς να έρθει; Αυτό που καταξιώνει έναν καλλιτέχνη είναι το κοινό και όχι να μπει ένα έργο του σε μουσείο.

Ο πολυμήχανος Οδυσσέας

— Από τους μυθικούς ήρωες που συχνά πρωταγωνιστούν στα έργα σας έχετε κάποιον ως πρότυπο;

— Τον Οδυσσέα και τον εναργή μύθο του. Αντιπροσωπεύει τα πάθη των ανθρώπων που επαναλαμβάνονται στους αιώνες. Όταν βρίσκομαι σε δύσκολη στιγμή θυμάμαι τις ενέργειές του, ήταν πολυμήχανος. Με συναρπάζει το ταξίδι του, η περιπέτεια να συναντάς καινούργιους τόπους, καινούργιους ανθρώπους και να νοσταλγείς τη γωνίτσα του, όταν βρίσκεσαι μακριά από την πατρίδα.

— Σας έχουν χαρακτηρίσει διεθνή ζωγράφο, αλλά και τοπικό. Ποιον τίτλο εστερνίζεστε;

— Διεθνής ζωγράφος δεν είμαι και όσοι Έλληνες καλλιτέχνες διατείνονται ότι είναι διεθνείς, αντιγράφουν τους ξένους. Είμαι κατά κάποιον τρόπο τοπικός με την έννοια ότι κάνω αυτό που θέλω, αποτυπώνω το προσωπικό δράμα, συγκινούμαι από τα όντα και κατά κάποιο τρόπο γίνομαι κατανοητός στο ευρύ κοινό. Εξάλλου το πρόβλημα δεν είναι να γίνεις διεθνής ή εθνικός. Είσαι αυτό που είσαι. Εάν αυτό που κάνεις είναι αληθινό, κάποτε θα προσεχθεί.

Ελληνικότητα

— Επομένως εκφράζετε την ελληνικότητα.

— Δεν εκφράζω, αλλά δημιουργώ την ελληνικότητα γιατί η συγκεκριμένη έννοια λαμβάνει διαφορετικές διαστάσεις με το πέρασμα του χρόνου, διαφοροποιείται. Η βυζαντινή τέχνη, η λαϊκή, η προϊστορική, κλασική η αρχαϊκή, ήταν όλες «ελληνικότητα». Εγώ, δημιουργώ μια καινούργια ελληνική πραγματικότητα, την οποία περήφανα θα παραδώσω στους άλλους, κάνοντας αυτό που επιθυμώ, ακολουθώντας το πάθος της στιγμής.

— Εκτός από τη ζωγραφική, ασχολείστε και με τη συγγραφή. Η μια τέχνη επηρεάζει την άλλη;

— Όταν ζωγραφίζω αισθάνομαι ότι βρίσκομαι σε παραλήρημα, σαν κάποιος να μου απαγγέλλει από πίσω, να μου υπαγορεύει αυτά που ζωγραφίζω, μάλιστα σε μέτρο ιαμβικό. Νιώθω σαν τους Αποστόλους που δέχτηκαν τις πύρινες γλώσσες της γνώσης, σαν τον Σωκράτη που άκουγε φωνές. Ξυπνά τη νύχτα γιατί κάτι έχω σκεφτεί και το καταγράφω για να μην το ξεχάσω. Όταν εκφράζομαι, είτε ζωγραφίζω, είτε γράφω, προσπαθώ να αιχμαλωτίσω την έμπνευση. Γιατί η έμπνευση είναι φευγαλέα, φαλακρή και χωρίς ρούχα. Δεν μπορείς να την πιάσεις, σου γλιστράει αφού είναι γυμνή.

